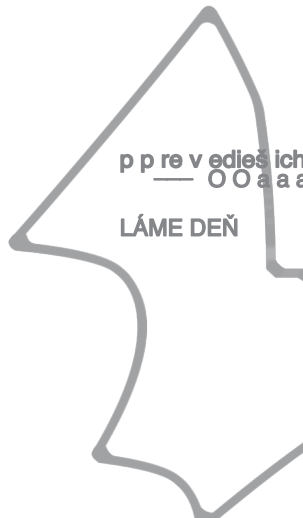


69

SKUTOČNOSŤ NÁS

W STRACH...
AZ NICH...
ON V BYTO...
ROZTLÁČA ST...
U...
PUKLÍN
A...
PR...
a a ___@@@
NIEKTO PRÍDE, NIEKTO
NEPRÍDEE E E EEE E
VARÍME
KÁVU
A ČAJ
V PRESNOM
PORADÍ.
OBČAS NÁS VYPLAŠÍ
O...
S...
PERIA
AA...
Q...
OTÁZKY STRATIA HROT,
VZDUCH
98765
SA NA OOOKAMIH ZNOVU
ROZBEHNE.
ROZBEHNE____



p p re v edieš ich
OO a a a
LÁME DEŇ

MILÉ ČITATELKY, MILÍ ČITATELIA

PRVÉHO ČÍSLA INFO 69. ROČNÍKA HK, PO ROKU SA STRETÁVAME V DOLNOM KUBÍNE A JA SA CÍT/M POCTENÝ, ŽE S MOJOU SKVELOU KOLEGYŇOU A KOLEGAMI Z REDAKCIE OPĀT POMÔŽEME PAMÄT/ UCHOVAŤ ČRIEPKY FEST/VALU SLOVA, KTORÉ NEBOLO IBA NA POČIATKU, ALE STÁLE JE A BUDE VEČNE ŽIVÝM OHŇOM, KTORÝ INŠPIRUJE VŠETKÝCH ÚČASTNÍKOV KTORÉHOKOLVEK ZO ŠEŠTDESIAT/CH DEVIAT/CH ROČNÍKOV AKO MŇA TÁTO VETA, KTORÁ MÁ PRÁVE SESŤDESIATDEVÄŤ SLOV.

Jarko Broz

ROZHOVOR S POROTOU PRE DETSKÉ KATEGÓR/E

Text Palo Náther

Aj keď tie „detské“ kategórie (I.,II.,III.) nebývajú na celoslovenskom kole súťažné, tak sú hodnotené a sledované odbornou porotou, ktorá dáva recitátorom hodnotné rady, aby prišli o rok s ešte kvalitnejšími prednesmi. Tento rok sa týmto kategóriám bude venovať Marica Harčariková, Soňa Pariláková a Jana Mikitková. Prečítajte si s nimi krátky rozhovor.

MARICA HARČARIKOVÁ



„Sú správy, ktoré neunesú vlastnú váhu a vkradnú sa (neúprosne) do ďalších dní.“ Ktoré správy sú to pre teba?

Dotýkajú sa ma správy globálneho charakteru aj úzkeho okruhu. Sme denne zahltení množstvom správ, ktoré spracovávame, recyklujeme, hodnotíme, analyzujeme... a tie, ktoré už neunesú vlastnú váhu a vkradnú sa do ďalších dní (neúprosne), sú jednoducho neúnosné, človeka spútavajú, tlačia k zemi... a v tom prípade existujú pre mňa iba dve možnosti: niešť to bremeno, alebo sa ho zbaviť. Ako to píše Milan Rúfus: „Unesie sa, či neunesie, či ho tá ťarcha uškrtí...“ Takže správam, ktoré neunesú vlastnú váhu nedo-

volím vkradnúť sa mi do ďalších dní tak, aby ma pohltili.

Aký by mal byť detský prednes, aby ťa upútal a chytil za srdce (nejaká téma alebo spracovanie, osobnosť toho dieťaťa, jeho prejav...)?

Mal by byť hlavne úprimný, prirodzený. Cním si najmä osobitosť a originalitu. Ak cítim radosť z detského prejavu pri interpretácii textu takého charakteru, alebo naopak, úprimné prežívanie smútku, či obáv. Ak dokáže detský recitátor pracovať s predstavivosťou a vyslať svoj postoj k nám divákovi a poslucháčovi... To všetko rozhodne chytá za srdce.

Ako pedagogička na konzervatóriu sa dennodenne stretávaš so študentmi. Aký majú podľa teba vzťah dnešní školáci (ktorí by sa asi chceli v budúcnosti venovať umeniu) k literatúre?

Mnohí študenti nášho konzervatória, napriek tomu, že sú vyťažení a vyučovanie im končí niekedy aj o 19:00, si nájdu čas aj na čítanie. Majú prehľad, vieme sa rozprávať o autoroch a dojmach z prečítané-

ho. Mám z toho radosť, pretože je to partnerský vzťah, ktorý vzájomne obohacuje.

A aké miesto v ich záujme o umenie zohráva recitácia? Je to niečo, čomu sa študenti konzervatória chcú venovať, alebo to berú ako povinnosť a chceli by iba hrať divadlo?

Umelecký prednes ich baví, považujú ho za neoddeliteľnú súčasť umeleckého rastu a to ma veľmi teší. Ja osobne považujem umelecký prednes za cestu k hereckej tvorbe. Súvisí s tým, samozrejme, aj miera talentu, vybavenia a hĺbky človeka. Ved' mnoho úspešných profesionálnych hercov prešlo dverami Hviezdoslavovho Kubína.

SOŇA PARILÁKOVÁ



„Sú správy, ktoré neunesú vlastnú váhu a vkradnú sa (neúprosne) do ďalších dní.“ Ktoré správy sú to pre teba?

Správy sú vždy niečím, čo prichádza zvonka (hoci, vieme, že sú i také, ktoré pochádzajú z nášho vnútorného sveta). Nemôžem vždy ovplyvniť to, aké správy ku mne prídu, ale viem sa rozhodnúť, ako budem utvárať moju odpoveď na ne. Slová reakcia a kreácia sa líšia len poradím písmen, no obsahovo, kvalitatívne sú to dva odlišné pojmy. Život je tam, kde sa tvorí... V tomto zmysle prijímam všetky správy ako výzvy na mojej ceste.

Dlhé roky si bola v porote pre vyššie kategórie, teraz budeš teda hodnotiť tých najmenších, tešíš sa? Máš v pláne nejak inak pristupovať k tomu hodnoteniu?

Teším sa, ako každý rok na Kubíne, bez ohľadu na to, v akej úlohe sa práve ocitnem. Napokon, v lektorskom zbore pre prednes detských kategórií nebudem prvý raz, radostne si to pri jednotlivých ročníkoch striedam, raz tu a raz tam. Hodnotenie je vždy veľká zodpovednosť. Zodpovednosť za moju plnú pozornosť každému výkonu a potom za jeho čo najpresnejšiu, najjasnejšiu a empaticky vyjadrenú charakteristiku. To platí pre porotovanie akejkoľvek kategórie. Pri tých detských je ešte navyše výzvou vedieť prispôbiť jazyk svojho prehovoru dieťaťu a tiež posúdiť, čo adresovať priamo jemu a čo jeho dospelému sprievodcovi, lektorovi. Deti sú úžasne spontánne pri rozhovoroch na rozborových seminároch. Na to sa ozaj teším!

Okrem toho, že si už teraz pravidelnou členkou porôt, tak pred tým si bývala pravidelnou súťažiacou (a úspešnou) recitátorkou. Máš rozdielne pocity, keď si išla do Kubína ako recitátor a keď ideš ako porotkyňa? Ak áno, tak v čom sú rozdielne?

Keď som v porote, je mi občas ľúto, že nerecitujem. Naopak si to nepamätám. A samozrejme, ak má človek pred sebou len svoj vlastný výkon, je na Kubíne o čosi slobodnejší, má viac času na rozhovory, iné programy. Práca v porote je veru taký duševný trojboj či vlastne štvorboj. Najprv sústredenie a dobré zaznamenanie počutého, potom zdieľanie s kolegami z poroty, rozhovor na seminári s recitátormi a večer (alebo do neskorej noci) ešte formulovanie písomných hodnotení pre spravodaj. Roboty ako na kostole :—)

Tvoja mailová adresa je „slova-zbasni@...“ tou poéziou si teda plne previazaná - čo pre Teba znamená?

Ktosi (nepamätám si teraz, kto) povedal, že metafory tu máme preto, lebo významov je viac ako slov. Z toho by sa dal urobiť záver, že vždy, keď sa snažíme byť vo svojich vyjadreniach plnší, výstižnejší, jedineční, ale i presní, siahame k tomu, čo sa alchymisticky odohráva medzi dvoma slovami a blížime sa k poézii. Poézia je pre mňa hľadanie hĺbky, dotýkanie sa podstaty, je to priestor pre ticho, dostatok času pre spoznávanie jemných odtieňov... a je to vždy aj spoznávanie samej seba. Som bytosti Poézie ozaj vďačná za to, čo pre mňa za tie roky urobila.

JANA MIKITKOVÁ



„Sú správy, ktoré neunesú vlastnú váhu a vkradnú sa (neúprosne) do ďalších dní.“ Ktoré správy sú to pre teba?

Žiaľ, prvé, čo mi napadne ma margo veršov Veroniky Dianiškovej, je vojna na Ukrajine. Myslím na to každý deň a rozmýšľam, čo sa tam deje, ako to tam tí ľudia (snád) prežívajú a ako im ja môžem pomôcť. Prajem si, aby sme ostali citliví a ľudskí voči ľuďom v núdzi, lebo nikdy nevieme, kedy sa to môže stať nám. Správy o nešťastne zamknutom kryte, do ktorého sa ľudia počas poplachu nevedeli dostať a následne práve tam spadne raketa a zomrie matka s deťmi, pričom otec prežije, lebo hľadal pomoc, je náročné pochopiť a uniesť. Ale trápia ma aj ťaživé správy, ktoré sa dejú u nás. Napríklad, že mladá mama spadne z chodníka v Malej Fatre a zabije sa pred očami svojich troch detí. Pre nás sú to možno „len“ krátkodobé informácie, ale pre ľudí, ktorých sa to bytostne týka, sú to celoživotné záväžia. Takže aj pre mňa sú najťažšie negatívne správy, ktoré sa týkajú mojich blízkych. Tie nedokážem brať na ľahkú váhu.

Zároveň táto otázka vo mne evokuje tému skutočnej váhy slova. V zmysle dodržania slová – sľubu, aby sme si mohli navzájom dôverovať, ale aj váženía svojich slov, resp. zvažovania vyjadrenia, ktoré zvolím, aby malo primeranú váhu, aby sme vlastné slova nedegradovali a nemrhali nimi. Tiež, aby sme nimi neublížovali druhým, lebo od slov k činom je veľmi blízko. Ozaj, všimli ste si, ako často používame spojenie, „ja ťa zabijem“?! V realite by to malo celkom inú závažnosť.

V porote budete hodnotiť prednesy poézie aj prózy. Na čo sa viac tešíš, čo sa ti ľahšie hodnotí?

Priznám sa, že dlhodobo pestujem sympatie k obom žánrom, takže nemám ako porotkyňa favorita. Už ako dieťa som recitovala poéziu aj prózu, nemala som výsostne obľúbený len jeden typ textov. Práve naopak, vždy ma bavilo vyskúšať si rôzne podoby umeleckého prednesu, od klasického cez moderný až po rôzne montáže a experimenty. Aj ako pedagogička sa snažím detských recitátorov viesť systematicky k tomu, aby boli „obojánroví“ a skamarátili sa s poéziou aj prózou bez predsudkov. Každý rok sa preto snažíme pri výbere textov so žiakmi strieďať poéziu a prózu. Odporúčam! Posúva to. Verím, že keď budú starší, vyberú si už sami, čo im bude najbližšie.

V Kubíne sa teším na všetky prednesy a budem svoju pozornosť venovať obom žánrom rovnako. Už teraz som zvedavá najmä na dramatické počiny.

Keď učíš v ZUŠke, tak sa tam stretávaš s deťmi/mladými, ktorí majú radi divadlo a literatúru a chcú sa tomu venovať. Čiže tá práca s nimi je asi jednoduchšia, ale určite sa stretávaš s nejakými problémami pri umeleckej práci s mládežou. S akými?

Jasné, že na umeleckej škole sú väčšinou žiaci, ktorí majú záujem a chcú sa divadlu či prednesu dobrovoľne venovať, ale rovnako ich ovplyvňuje súčasný spôsob života „googlovej kultúry“ orientovaný na výkon, konzum a rýchle výsledky. U malých detí preto ako problematické vnímam sústredenie sa a vnímanie celej skupiny. Akonáhle má skupina viac ako osem členov, tak pracujeme spoločne na tom, aby sme sa navzájom počúvali, nielen chceli byť počúvaní. Tiež aby sme dokázali rešpektovať rôznych

ľudí, ich odlišné názory či potreby, aby sme vnímali, že inakosť a rôznorodosť je pre spoločnosť, oproti uniformite, skôr výhodou.

U tínedžerov prirodzene nastáva istý výkyv v správaní aj v ich v záujmoch. Proces dospievania a hľadania vlastnej identity, miesta a vzťahov na zemi býva sprevádzaný menšou mierou trpezlivosti, snahou dostať sa k textu bez zdĺhavého hľadania v knižniciach, čítania či „filozofovania“ nad významami, aj stratou motivácie. Navyše cíti veľký tlak zo strany školy či rodičov, sú vyčerpaní a čoraz častejšie skloňujú slovo depresia či nedostatoknosť. Po covide tak badáme v škole aj nárast mladých ľudí, ktorí vyhľadávajú psychologickú či psychoterapeutickú podporu. Chýba im partnerský prístup. Potrebujú viac času a bezpečných možností sa pre nich primeranou formou rozprávať o témach, ktorými žijú. Hľadajú priestor nielen pre vyjadrenie, ale najmä pre pochopenie, alebo sa chcú zabaviť či zorientovať v súčasných nástrahách sveta, ktoré sú v ich okolí občas tabuizované. A to im umožňuje práve divadlo a umelecký prednes. Je krásne vidieť, ako cez tieto žánre rastú a zrejú na mladé osobnosti s vlastným názorom a obohacujúcim prínosom aj pre nás pedagógov. Časom z nich vyrastú decká, ktoré donesú množstvo kníh, čítajú, vedú si vybrať, lebo majú na texty názor a niektorí sú akoby až predčasne dospelí. Ako porotkyňa sa preto snažím vnímať každého recitátora a recitátorku individuálne, vekové kategórie sú pre mňa skôr usmernením, nie konštantou.

Si z Humenného, ale dlhé roky pôsobíš v Bratislave. Vidíš nejaké geografické rozdiely v tom, ako prístupujú mladí k literatúre

a recitácii, čo sa týka východ vs. západ?

Zvyknem žartovať, že pochádzam z Humenného, žijem v Bratislave a pracujem na strednom Slovensku :-). Pre upresnenie, vyučujem v Bratislave, ale naše divadlo a festival sídli v Banskej Štiavnici. V poslednom čase som dokonca pomerne často pracovne aj doma v Humennom kvôli prípravám kandidatúry mesta na titul Mesto kultúry 2024. Takže pri svojej práci naozaj veľa a rada cestujem, ale geografické rozdiely v prístupoch až tak nevnímam. Rozdiely badám skôr v rôznorodých štýloch práce jednotlivých recitátorov a ich pedagógov pri voľbe a spracovaní textu. Teší ma, že máme silnú pedagogickú základňu, a preto aj dobrých interpretov, na východnom aj západnom Slovensku. Sú tu osobnosti, ktoré zanechávajú výraznú pečať svojej práce na mnohých generáciách recitátorov. Z východu sú to napríklad pani Eva Grohová, Marta Vilhanová, Mária Kuderjavá, Marica Harčariková, Eva Jacevičová či Jela Timková, na západe zase pani Marica Šišková, Beina Reiffová, Blanka Blesáková, Matej Čertík a pozdravujem mnohých ďalších, ktorí majú svoj špecifický rukopis. Myslím si, že viacerí z nich čerpali z podobných zdrojov metodík umeleckého prednesu, prešli mnohými odbornými seminármi pod vedením Jarky Čajkovej, Elišky Sadílekovej, či Sonky Parilákovéj. Aj moja pani učiteľka, Eva Jacevičová z Humenného, vychádzala v mnohom práve „z bratislavskej školy“ Alexandry Skořepovej a spomínaných dám. Podobne to vidím aj pri prístupe recitátorov. Vďaka internetu a online možnostiam pripojenia je dnes de facto jedno, kde žijete. Vzdelávať sa, objednávať si knihy, čítať kvalitnú literatúru a vybrať si pútavé prednesy sa dá takmer kdekoľvek. Takže kto chce, cestu si nájde napriek geografickým vzdialenostiam.

OSPRAVEDLNENIE

OSPRAVEDLŇUJEME SA ORAVSKÉMU KULTÚRNEMU STREDISKU V DOLNOM KUBÍNE, KTORÉ SME V BULLETINE 69. HK (SPRIEVODNÝ PROGRAM) POMENOVALI STARŠÍM NÁZVOM OSVETOVÉ STREDISKO. AKO Hovorí STARÉ INDIÁNSKE PRÍSLOVIE, NAJLEPŠOU OSVETOU JE KULTÚRA...

Hovoríme s porotcami pre DRK a divadlá poézie

Text Dušan Jablonský

Súťažné vystúpenia recitačných kolektívov a divadiel poézie bude na tohtoročnom Hviezdoslavovom Kubíne pozorným okom sledovať porota v zložení Diana Laciaková, Katarína Hitzingerová, Alena Weisel Lelková, Miron Pukan a Karol D. Horváth. Pre náš spravodaj sme im položili niekoľko otázok.

KATKA HITZINGEROVÁ



Aký je tvoj vzťah k prednesu a literatúre vôbec?

Niektoré dievčatá majú viac bábik. Ja viac kníh. Lásku k literatúre som si pestovala od malička. Prednesu na Hviezdoslavovom Kubíne som sa venovala od svojich 11 rokov. Bola som samouk. Nechodila som na LDO, vtedy bolo „in“ chodiť na hru na klavír. Tak som chodila na klavír. Počas štúdia na základnej škole ma k prednesu nikto nevedel. Až na strednej škole (Pedagogická a Sociálna Akadémia v Lučenci) to bola pani profesorka slovenčiny Eva Štefancová, vďaka ktorej sa moja láska k prednesu a samotnej literatúre viac prehĺbila. Raz som však na školskom kole recitovala poviedku Prievan od Dušana Mitana. Vtedajšieho pána riaditeľa sa to dotklo, pretože v Mitanovej poviedke vystupoval učiteľ matematiky, alkoho-

lik, ktorý mu bol v istých charakterových črtách podobný. Takže som neobsadila prvé miesto, ale tuším tretie. Na obvodné kolo však nemal kto ísť, tak vyslali mňa a aj vďaka vlastnej autorskej tvorbe (poézii) som potom skončila cez Literárny Zvolen vo Valašskom Meziříčí.

Na Kubíne budeš hodnotiť divadlá poézie. Kam by si ich v množine dramatického umenia zaradila?

Divadlá poézie sú pre mňa tie najumeleckejšie interpretačné žánre, v ktorých je slovo a vizuálny obraz v krehkom vzťahu. Fascinuje ma kompilácia básní od viacerých autorov, hľadanie invenčných metód v inscenovaní divadla poézie. Čiže ak hovoríme o množine, tak divadlo poézie si poletuje niekde nad klasickou činohrou, detskou dramatickou tvorbou, monodramatickou inscenáciou či perormanciou. Jedine divadlo poézie má v sebe tie najrozmanitejšie rovnice slov, obrazov a pocitov.

Si dramatička, režisérka, ale aj pedagogička. A u mladej generácie, ako sa zdá, literatúra a umelecké slovo odchádzajú do úzadia. Máš

tiež ten dojem? Ako je to u твоjich študentov? A ako to zmeniť?

Moje hodiny so žiakmi začínam otázkou „ako sa máte?“ A naozaj sa zaujímam, ako sa majú. Veľmi rada ich počúvam a sú pre mňa veľmi inšpiratívni. Myslím si, že dnes sa „málo počúvame“. Pri dejinách divadla a rozbere drámy sa snažíme hľadať paralelu s dnešným svetom. Každé dva týždne čítajú divadelnú hru, pozerajú filmy, rozprávame sa o knihách, polemizujeme. Je to vzácny čas. Pre mňa je dôležitý vzájomný rešpekt medzi študentom a pedagógom, komunikácia, ktorá prebieha, by mala byť inšpiratívna pre obidve strany a, samozrejme, veľa sa smiať. Čiže suma sumárum, všetko je to o komunikácii, o rešpekte a najmä o načúvaní. Keď sa mi žiaci zveria so svojím problémom, odporučím im knihu alebo autora, ktorý ich môže inšpirovať. A keď mi jeden z mojich milých žiakov na hodine povedal: „Pani profesorka, ja som tolko hier neprečítal za celý svoj život ako teraz; len od Čapkovcov „O psičkovi a mačičke“, považujem to za skvelú cestu k vzťahu medzi žiakom a literatúrou. Ak budeme na žiakov tlačiť, nútiť ich, prikazovať, vydierať – stratia nielen rešpekt k literatúre, ale aj k učeniu sa ako takému. Môj syn Teo naprí-

klad nezaspí, kým si neprečítame knižku. Prečo? Lebo od mala ma videl viac držať v rukách knihu než mobil...

„Sú správy, ktoré neunesú vlastnú váhu a vkradnú sa (neúprosne) do ďalších dní.“ Ktoré správy sú to pre teba?

Sú to správy, ktoré ma pripravujú o všetky slová, ktoré existujú. Správy, ktoré jasne definujú prvotnú emóciu a po ďalších vytvoria emočný chaos. Taký ten tichý, ktorý sa nedá dešifrovať. A ak sa pýtaš konkrétne, o ktoré správy ide - tak sú to tie, ktoré v sebe nesú súcitu s tými, ktorí ich adresujú...

ALENA WEISEL LELKOVÁ



Hviezdoslavov Kubín má v mozaike našej kultúry pevné miesto. Čo znamená pre vás?

Je to pre mňa veľmi špeciálny priestor na stretnutie sa s mladými vnímavými a citlivými ľuďmi, ktorí majú v pomere k iným druhom umenia dosť okrajový a pomerne intímny koníček, ale tvoria v rámci neho úžasné komunikatívne diela. Či už ide o prednes samotný alebo o divadlo poézie. Baví ma si vždy nanovo potvrdzovať, že aj keď má HK na sebe istý závoj archaickosti, dielka, ktoré ponúka si vypočúť a vidieť, vedú komunikovať moderne, autenticky, s názorom i apelatívne. Teda majú ambíciu prostredníctvom umenia meniť veci okolo seba k lepšiemu. Vždy ma naplní nádejou, keď vidím, že mladým ľuďom nie je jedno, čo sa s nimi a vo svete okolo nich deje.

Aký je váš pohľad na divadlo poézie ako nástroj na prenášanie umeleckého posolstva a emócií na divákov?

Mám ho rada kvôli slobode, ktorú tvorcom ponúka. Neviažu ho napríklad prísne dramaturgické príčinnno-následné kostry. Myšlienka sa ľahšie viaže na výtvarný znak, uvažovanie o ňom je slobodnejšie, voľnejšie, asociatívnejšie... Tak, ako si nekladíme nároky doslovne interpretovať, čo chcel básnik ktorým slovom v básni povedať, nemáme takéto ambície ani pri vnímaní divadla poézie. Dôležitý je výsledný pocit, posolstvo, myšlienka a cesty k nim sú rôzne. Čím prekvapivejšie, tým lepšie. Je to vlastne poézia na druhú.

Využívate jeho poetiku vo svojej vlastnej režijnej a dramaturgickej práci?

Ktosi tak moju režijnú tvorbu už charakterizoval. V zmysle výrazného poetického videnia... Takže asi na tom niečo bude. Mám rada „poéziu“ v divadle. Aj dramatické texty s týmto potenciálom. Najradšej ju objavujem v úplne všedných životných situáciách, zapadnutú v prachu.

A na záver otázka, ktorú kladieme všetkým respondentom: „Sú správy, ktoré neunesú vlastnú váhu a vkradnú sa (neúprosne) do ďalších dní.“ (Veronika Dianišková - citát z vizuálnej identity HK 2023) Ktoré správy sú to pre vás?

Ach jaj. S tým mám ja osobne veľký problém. Nevieť sa ľahko odstrihnúť od ťažkých udalostí, ktoré na nás priamo, či nepriamo doliehajú. Vraj to z psychologického hľadiska nie je najlepšie, ale takáto som. Trápim sa, premýšľam, veľa a dlho aj nad vecami, ktoré nedokážem zmeniť. Najhoršie znášam nespravodlivosť a krivdy, ktoré sa dejú slabším. A potom komentáre, ktoré ich ospravedlňujú a zároveň usvedčujú ich autorov z vlastnej duševnej i rozumovej obmedzenosti. Takže napríklad vojna u susedov mi momentálne dáva veľmi zabráť.

KAROL D. HORVÁTH



Hviezdoslavov Kubín a vy – dotyky a spojenia – aké boli, aké sú a aké (možno) budú?

S HK mám množstvo dotykov. Na základnej škole som chodil do ZUŠ (vtedy sa volala LŠU) a moje nežné city k divadlu boli odmenené tým, že som ako recitátor musel vymetať všetky školské besiedky, výročia oslobodenia mesta a, ako inak, aj súťaže v umeleckom prednese, ktoré už vtedy nikto nenazval inak ako Hviezdoslavov Kubín. Takže dotykov bolo viac ako dosť, akurát spojení bolo pomenej. Dokonca som raz urobil divadlo poézie. S rovnakým výsledkom ako umelecký prednes. Ale prišlo aj na spojenia, dokonca veľmi tesné – v Slovenskom rozhlase som režíroval kompletnú Iliadu a Odyseu, celú Eneidu aj Metamorfózy. Silným zážitkom bol už samotný proces tvorby. Ešte tesnejším spojením pre mňa bolo režírovanie umeleckých prekladov ikonických textov svetovej rockovej hudby.

Stretli ste sa s prednesom svojho textu? Aké boli Vaše pocity? Boli ste s interpretáciou spokojný?

Prednes svojho textu som ešte nepočul (ak teda nerátam projekt K. K. Bagalu „audiopovedky.sk“, ktorý považujem za výborný ako celok, aj čo sa týka mojich textov). Zato som videl asi dve divadelné inscenácie. Nuž... Poňali to po svojom a z môjho hľadiska mali na to plné právo.

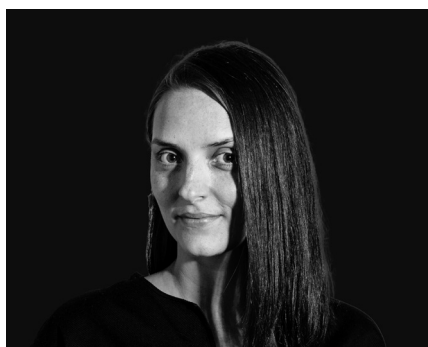
Na amatérskej úrovni ste vytvorili niekoľko inscenácií divadla poézie. Využívali ste jeho poetiku a postupy aj ako profesionálny dramaturg a režisér?

Samozrejme. Poézia je iný literárny druh ako próza, logicky teda je divadlo poézie v mnohých aspektoch iné ako inscenácie založené na príbehu (aj keď nesmiem uprieť divadlám poézie právo na príbeh). Pre mňa bol zásadný rozdiel v práci s tempom a rytmom, ako aj s divadelnými znakmi, symbolmi a metaforami. Keď som sa naučil so spomínanými zložkami narábať iným a často efektívnejším aj efektnejším spôsobom, bol by som blázon, keby som nové zručnosti nevyužil aj inde. Ale v tomto smere mi ešte viac dala dlhoročná spolupráca so Silvestrom Lavrikom, ktorý v tomto bol a je majstrom.

A na záver otázka, ktorú kladieme všetkým respondentom: „Sú správy, ktoré neunesú vlastnú váhu a vkradnú sa (neúprosne) do ďalších dní.“ (Veronika Dianišková - citát z vizuálnej identity HK 2023) Ktoré správy sú to pre vás?

Sú to správy z rôznych oblastí, ktoré pre mňa vypovedajú o stave vedomia (aj podvedomia) slovenskej spoločnosti. Občas ma fascinuje, čomu všetkému sú ľudia schopní uveriť, ale väčšinou ma to desí.

DIANA LACIAKOVÁ



Kedy prebehol váš prvý dotyk s Hviezdoslavovým Kubínom a aký je váš vzťah k nemu dnes?

Predsa v prvom ročníku na základnej škole, keď pani učiteľka prvýkrát vyslovila: Deti, bližšie sa nám Hviezdoslavov Kubín...! ; -D Ale ozajstný dotyk, ba priam fight, sa

udial asi v siedmom ročníku, keď som sa opovážila chcieť ísť recitovať Jozefa Urbana v riflích a tričku. Kubín je však predovšetkým o ľuďoch – v tomto zmysle pre mňa niet referenčnejšieho človeka ako Mária Kuderjavá. Bola to ona, s ktorou sme robili dadaistické divadlo poézie, experimentovali s druhmi, žánrami, formami, rekvizitami, dramaturgiou... Tisnú sa mi na jazyk spomienkové interjekcie rannej intelektuálnej rozkoše.

Dnes sa snažím byť čo najlepšou a najpozornejšou diváčkou divadla poézie a umeleckého prednesu.

Pred časom ste s mojim kolegom z redakcie Paľom Nátherom vytvorili inscenáciu, ktorá si brala na paškál niektoré nedostatky v organizácii HK. Ako to vidíte dnes? Padla vaša satira na úrodnú pôdu? Bolí vami pomenované neduhy odstránené?

Ak smiem, uviedla by som to na pravú mieru: inscenácia Hviezdoslavov bola naším bytostným poďakovaním Hviezdoslavovmu Kubínu a Jarke Čajkovej. Paľo síce stále aktívne recitoval, ale Anna Rakovská a Veronika Pavelková (dnes V. Malgot), končiace VŠMU, a ja, nastupujúca na SAV-ku, kde som sa venovala dokumentárnemu divadlu (preto aj tá forma), sme sa s érou svojho výskytu na HK lúčili. Mala to byť generačná výpoveď so všetkým, čo k nej patrí. Pátos sme si, isteže, zakázali (na čo dohliadala tá najpovolanejšia – Michaela Zakuťanská, v tom čase zakladajúca Prešovské národné divadlo), ale konštruktívnej kritike sme sa vyhnúť nemohli – vnímali sme to ako našu povinnosť.

Dnes už lepšie rozumieme tomu, že HK je zároveň byrokratickým molochoom a že je o mnohých ľuďoch – na všetkých úrovniach. Renata Jurčová, osvetoví pracovníci, pedagógovia, porotcovia, rodičia, recitátori a späť (vo všetkých rodových variantoch). Nieкто môže pre HK urobiť viac, nieкто menej, ale všetci, súc poučení, vieme, že dôle-

žitě je každé slovo a intonácia – a je teda na každom z nás, aký obraz o Hviezdoslavovom Kubíne budeme vytvárať.

Cesta je však nastúpená a pomaly mizne už aj vizuálna patina a pátos – od naaranžovaného tylu okolo fotky P. O. Hviezdoslava až po „povinné“ pietne intonácie, obleky, sukne a blúzky. Festival pracuje s vizuálnou identitou, sociálnymi sieťami a má mnohé odvážne ciele.

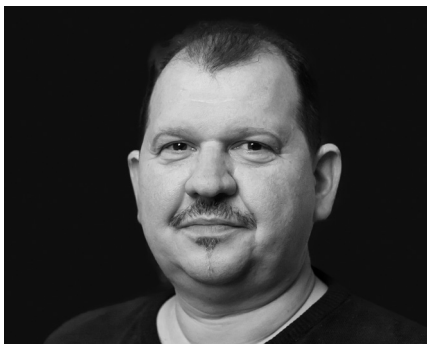
V tomto roku ste prevzali funkciu šéfredaktorky časopisu JAVISKO. Aká je vaša vízia v tejto funkcii?

Moja vízia je veľmi jednoduchá – pokračovať v poctivej práci mojich predchodcov a vytvoriť živý priestor komunikácie pre svet ochotníckeho divadla. Transformácia na online platformu bola výsledkom viacerých dlhodobých tendencií a bola nevyhnutná. Mne pripadla úloha dať tomuto priestoru tvár a štruktúru a vyťažiť z jeho online charakteru to najlepšie – byť aktuálnejšími a komunikatívnejšími, robiť menej kompromisov a otvárať sa mladým šikovným ľuďom.

A na záver otázka, ktorú kladieme všetkým respondentom: „Sú správy, ktoré neunesú vlastnú váhu a vkradnú sa (neúprosne) do ďalších dní.“ (Veronika Dianišková - citát z vizuálnej identity HK 2023) Ktoré správy sú to pre vás?

Správy o zrade ľudskosti a devalvácii morálnych hodnôt. O diktáte mamonu. Netolerancii. Nepoctivosti. Živote bez zmyslu.

MIRON PUKAN


Ked' sa povie Hviezdoslavov Kubín, čo to pre vás znamená?

Hviezdoslavov Kubín je pre mňa predovšetkým miestom stretnutí mladých ľudí, no i tých skôr narodených, ktorí sa tak či onak upísali umeniu hovoreného slova a poézii v divadelnom šate. To, že si viacero detí, mládežníkov či dospelákov volí prednes alebo divadlo za svoj spôsob reflexie sveta, svedčí o mnohom. Hovorí o príklone k týmto umeleckým druhom a formám, o potrebe priamej a živej komunikácie s človekom v hľadisku i o živej väzbe so spoločenskou realitou, ktorá sa dnes, žiaľ, nenachádza v iskrivom stave.

Ste vysokoškolský pedagóg. Vysokoškoláci boli v minulosti silnou recitátorskou základňou. Aký je, z vašich skúseností, vzťah dnešných študentov k tomuto žánru umenia?

Umelecký prednes v ostatných rokoch aj na vysokých školách nadobudol komorný charakter. Možno to tiež demonštrovať, povedzme, na Akademickom Prešove, súťaži umeleckej tvorivosti vysokoškolákov Slovenska, kde sa účasť recitátorov v rámci tejto kategórie v novom miléniu pozvoľna redukovala a ocitla sa napokon až na minime. Preto sme boli (ako organizátori festivalu) nútení resignovať z jej anestetického udržiavania. Nazdávam sa, že je to spôsobené viacerými faktormi súvisiacimi najmä s kvantitatívnymi a nie kvalitatívnymi ukazovateľmi, ktoré poznamenávajú život a beh slovenských univerzít či vysokých škôl a s ním spojených mimoškolských vzdelávacích aktivít – aj

výchovy mladej inteligencie k umeniu a umením. V súčasnosti, keď nejestvujú ustálené inštrukcie v rámci školskej politiky štátu, ktoré by riešili alarmujúci stav recitačného amatérskeho umenia na Slovensku, treba oceniť všetkých, ktorí sa venujú umeleckému slovu. Ešte viac treba oceniť snahu tých, ktorí túto oblasť umenia považujú za sféru s výrazným estetickým poslanstvom a o to našťastie na Kubíne nie je núdza.

Vo svojom odbornom zameraní sa venujete teórii literatúry so zameraním na dramatické umenie. Kam by ste z tohto aspektu zaradili divadlo poézie?

Divadlo poézie – podľa môjho názoru – možno považovať za dvojdomú umeleckú formu kotviacu v medzidruhovom priestore literatúry a divadla, ktoré kladie dôraz na slovo ako na jednu z možných kľúčových zložiek umeleckého výrazu divadelnej syntézy (no nie je to podmienka, môže ho tvoriť aj estetizovaný scénický obraz budovaný na iných výrazových segmentoch), usilujúc sa minimalizovať dramatické akcie a javiskové efekty, pričom jeho repertoár zahŕňa lyrické či epické diela alebo rozličné poetizujúce texty. Vďaka nízkym technickým nárokom sa stalo jednou z najobľúbenejších foriem amatérskeho či „akademického“ divadla aj preto, že ho možno prezentovať v akomkoľvek priestore a od interpretov si vyžaduje v symbiotickom akte zvládnutie recitačných i hereckých techník smerujúcich k viacvrstvovej estetickej výpovedi.

A na záver otázka, ktorú kladíme všetkým respondentom: „Sú správy, ktoré neunesú vlastnú váhu a vkradnú sa (neúprosne) do ďalších dní.“ (Veronika Dianišková - citát z vizuálnej identity HK 2023) Ktoré správy sú to pre vás?

Z môjho pohľadu ich možno vnímať aj za správy rezonujúce s mojím vnútorným (pochopiteľne aj hodnotovým) svetom neustále sa hlásiace o slovo a neumožňujúce

momentálnu duchovnú alebo aj pragmaticky orientovanú (ne)činnosť, ktorá by im bránila koexistovať vo vedomí či podvedomí nielen tu a teraz... No hádam aj v dlhobejšom horizonte...

AI sa pýta... dnes s Renatou Jurčovou



Aj Hviezdoslavov Kubín ide s dobou a tú dnešnú začína pomaly ovládať umelá inteligencia (AI). Nenechajme sa ňou ovládnuť, ale skúsme ju využiť. Zadali sme AI úlohu, aby vymyslela otázky pre Renatu Jurčovou – hlavnú organizátorku Hviezdoslavovho Kubína. Chcete vedieť, čo AI zaujíma, nech sa páči, tu je rozhovor. Odpovede už písala reálna, žijúca Renata J

p. s.: Ak by ste chceli, aby sme otázky od AI položili aj niekomu ďalšiemu v Kubíne, tak nám pošlite jeho meno na mail hkspravodaj@gmail.com a výsledok uvidíte v ďalších vydaniach.

Aké výhody prináša organizovanie recitačných súťaží a čo vás na tomto procese naplňa?

Organizovanie prináša väčšinou veľa zodpovednosti, tlaku, ktorý musí človek zvládnuť, aby bolo všetko tak, ako má. Na to, aby všetko klapalo, ako má, je potrebné urobiť množstvo vecí a mať minimálne desať očí. Našťastie mám okolo seba dobrý tím ľudí. Celý život som inklinovala k prednesu a teraz sa snažím hlavne o to, aby ostatní, ktorí tvoria prednes a recitačné kolektívy, či divadlá poézie, mali pre svoje výkony vhodné podmienky a príjemnú atmosféru na posúvanie sa na svojej umeleckej ceste. Výhodou môže byť dobrý pocit na záver po

uskutočnení Hviezdoslavovho Kubína. Ten pocit, keď spolu s najbližším organizačným tímom sedíme pred kulturákom v Dolnom Kubíne, vyhrievame sa na slniečku a ďakujeme si za spoločnú prácu – ten je mojím naplnením. Alebo aj objatie od divadelníkov, ktorí najskôr na okresnom kole dostali konštruktívnu kritiku, nezosypali sa a nakoniec na celoštátke odohrali fantastické predstavenie, pretože na sebe makali. Keď niekoho z účastníkov stretnem na chodbe kulturáku a poďakuje mi za všetkých, ktorí to spoločne vytvárame. Za to všetko to stojí.

Ako vyberáte témy pre recitačnú súťaž Hviezdoslavov Kubín a ako sa snažíte podporiť rozmanitosť a kreativitu medzi účastníkmi?

Ak myslíte vizuálnu identitu, tak to je proces. Je to dlhodobý proces zamýšľania sa nad tým, aký kľúč pri výbere zvolím a prečo. Tento rok som si zvolila súčasnú autorku Veroniku Dianiškovú a jej báseň *My* – uprostred. Báseň je podľa mňa veľmi aktuálna. Koniec koncov o konotáciách k nej hovorím aj v bulletíne Hviezdoslavovho Kubína, v príhovore. Podporiť rozmanitosť a kreativitu medzi účastníkmi podporujem tým, že im dávam priestor na sebaujadrenie. Dávam im priestor na vlastnú kreativitu a oni tak aj dlhodobo robia. Ten proces sa nikdy nemenil a ani nezmení. A to je na tom celom krásne.

Máte nejakých špeciálnych hostí alebo porotcov, ktorých by ste si v budúcnosti priali privítať na tejto súťaži? Prečo?

Už tri roky sa na Hviezdoslavov Kubín snažím dotiahnuť Patrika Lančariča do poroty pre divadlá, či Júliu Rázusovú. Ale sú značne zaneprázdnení. Tohto roku musela odmietnuť účasť

v porote umeleckého prednesu mládežníkov a dospelých aj Lucia Mihálová pre svoju pracovnú zaneprázdnenosť. Chcela by som, aby k nám prišiel urobiť workshop Petr Váša, ktorý robí svoje fyzické básnictvo a verím, že sa mi to niekedy podarí. Niekde vo hviezdach mám zapísaný workshop so Slávkou Daubnerovou. A koniec koncov, vysnených porotcov a porotkyne, režisérku, hostí, spolupracovníkov vo svojich tímoch mám. Sú to všetko ľudia, ktorých si vážim a je s nimi radosť spolupracovať. Účasť na workshopoch je však vždy pohyblivá, pretože program Hviezdoslavovho Kubína je značne naplnený a ak niekto chce prísť na workshop, musí obetovať časť programu a to potom robí problémy. A pri účasti na seminároch pre pedagógov sú vopred záväzne prihlásení pedagógovia minimálne dvadsiati pred podujatím a minulý rok prišlo na Kubín šesť pedagógov. V tomto roku to budú jedenásti. Pritom, priestor je vytvorený práve pre pedagógov, ktorí sa chcú vo svojej ceste s recitátorom posúvať a hľadať cesty, ako urobiť svoj prednes na budúci rok lepšie, alebo ako vidieť nuansy prednesu a aký je ten uhol pohľadu, cez ktorý sa mi otvorí nový svet. Preto si myslím, že je dôležitý workshop pre pedagógov. Na to, aby však títo pedagógovia dostali priestor, potrebujú priestor od riaditeľov svojich škôl, ktorí aj napriek ich povinnostiam, sú ochotní ich pustiť na takéto podujatie v čase klasifikačných porád. Verím, že to má hlboký zmysel a môže to pedagógovi priniesť množstvo cenných poznatkov a zistení. No nakoniec je všetko tak, ako má byť a v Dolnom Kubíne sa ocitne práve ten, kto sa tam ocitnúť má.

BÁSNICI POTREBUJÚ VNÍMAVÝ ĽUDSKÝ SVET

TEXT JARKO BROZ
FOTO DAVID KONEČNÝ

Oslovil som umelú inteligenciu (Chat-GPT), aby mi voľačo napísala o Ivanovi Štrpkovi, a po viacerých neúspešných pokusoch a mojich doplneniach sa jej podarilo sformulovať takôto:

„Ivan Štrpka je slovenský básnik, prozaik a textár narodený 30. júna 1944. Je známy ako člen básnickej skupiny s názvom Osamelí bežci. Ivan Štrpka je jedným z významných členov tejto básnickej skupiny a jeho príspevok k slovenskej literatúre je významný. Jeho diela sa vyznačujú lyrickým a reflexívnym štýlom a reflektujú nielen vnútorné pocity, ale aj spoločenské a filozofické otázky.“

Sám by som to horšie nesformuloval ;—)

„Sú správy, ktoré neunesú vlastnú váhu a vkradnú sa (neúprosne) do ďalších dní.“

Ktoré správy sú to pre vás?

Tie, ktoré neunesú vlastnú váhu a na mne ťažko spočinú. Tie, ktoré potrebujú moju jasnú odpoveď... (Ako táto?)

Jasnú odpoveď (a jednoduché riešenia) ponúkajú najmä politici. Potrebuje dnešný svet ešte básnikov?

Aký svet? Myslím, že vnímaví a životu otvorení ľudia na tomto svete môžu potrebovať a iste aj potrebujú básnikov. Ale básnici určite potrebujú vnímavý ľudský svet – preto ho sami neustále spoluvytvárajú na množstvo rôznych vlastných neopakovateľných spôsobov. Mimo trhu a konzumu. Vždy to tak bolo. A tak to bude.

Pokým bude žiť – v nás aj okolo nás – kultúra ľudských životov.

Viem, že na Hviezdoslavovom Kubíne takých ľudí stretnete. Čaká vás autorské čítanie a beseda s vnímavými a životu otvorenými interpretmi (občas aj vašej) poézie a prózy. Nastavujú vám čitateľa a poslucháči zrkadlo aj napriek tomu, že v Krátkom detstve kopijníkov hovoríte: niet zrkadla?

Nejde tu o zrkadlo – do toho sa môže pozrieť priamo iba každý sám. Žiadne zrkadlo. Medzi autorom, básňou a čitateľom predsa nemá byť nič iné, len priamy prenos a vlastná živá interpretácia od toho, kto číta. Živé interpretácie rád stretám. Aj živých interpretov. Vďaka za príležitosť.

Na slovenčine čítavam svojim študentom úryvky z manifestu Prednosti trojnohých slávikov. Je im to sympatické, lebo provokatívnosť patrí k mladosti? Zmenilo sa odvtedy niečo vo vašom pohľade na slovenskú literatúru?

Myslím, že tým, čo dnes práve zostra so všetkým začínajú, môže byť provokatívnosť aj celkom sympatická. Ale spýtajte sa radšej svojich študentov.

V čase a mieste, kde boli tie naše odmietavé a neúctivé názory tak bezstarostne vyslovené, nešlo len o mladícky výkrik do tmy a odviazanú zábavu na účet posvätné kravy a celej jej spoločnosti. Nebolo to vlastne ani až také zábavné, ba ani bezpečné. Skôr naopak. Na Prednostiach trojnohých slávikov – a samozrejme ani na Návrate anjelov – namierených do svojej reálnej súčasnosti, by sme dnes veru ani nemenili nič.

Odvtedy – od polovice šesťdesiatych rokov dvadsiateho storočia – sa predovšetkým zmenila slovenská literatúra. Vznikli a vznikajú v nej autentické diela, ktoré svojou úrovňou obstoja

v dnešnom hodnotovom kontexte umeleckej literatúry kdekoľvek v Európe a inde... A kopa nových talentovaných autorov na tom ďalej intenzívne pracuje. Paradoxne sa pri tom naša literatúra ocitá na okraji záujmu spoločnosti... A je to predovšetkým dôsledok všeobecného zriedkovania kultúrnych spôsobov a potrieb tohto

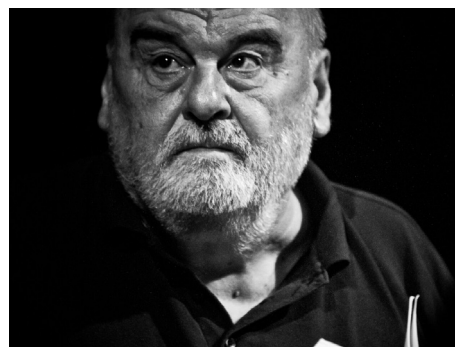
národa, zahlteného vlnou konzumného spôsobu života a jeho falošných a lacných, často aj gýčových a klamných idolov. Ale to kultúrnych ľudí v tejto krajine nepomýli. Ideme ďalej. Budúcnosť je, ako vždy, celkom blízko pred nami.

A pokiaľ ide o minulosť, nezabúdam ani na prednosti trojnohých slávikov...

Zatiaľ sme hovorili sme o vás ako o básnikovi. Ako sa má v tomto čase Ivan Štrpka ako občan a, predovšetkým, ako človek?

Vďaka za opýtanie. Žijem rád, na vlastnej nohe, na vlastný účet, slobodný na vlastných chodníčkoch. Mám kopec plánov, naplno dýcham, cestujem, som doma, píšem (si), som nepokojný prípad. Nespokojný so stavom vecí verejných a politiky, s úrovňou kultúry a ciest, železníc, vzdelávania, nemocníc, s primitivizáciou sociálnych kontaktov aj sietí... Osobného aj toho nášho verejného jazyka. Nespokojný s mizerným stavom našej ľahkej atletiky a verejných knižníc. A výkonu práva. Atakďalej. Ináč, chcem žiť tu a žijem rád. Mám veľkú nádej. A vy?

Ďakujem veľmi pekne za rozhovor a na vašu otázku odpovedám veľmi krátko, že to mám podobne, akurát namiesto ľahkej atletiky by som si poťažkal na stav šachu (dodnes hrávam za Tvrdošín), ale na druhej strane sa teším zo štyroch vnúčat (v septembri a v novembri čakáme ďalšie dve) a pomaly pomýšľam na dôchodok (o 5 rokov), kde sa chystám prekladať Puškinovho Eugena Onegina, pretože ani najnovší Štrasserov preklad sa mi až tak nepáči...



BOL SOM SPRÁVA PRE MOJ/CH ROD/ČOV

TEXT JARKO BROZ

Oslovil som umelú inteligenciu (ChatGPT), aby mi niečo povedala aj o Michalovi Lašutovi: „Michal Lašut je slovenský fotograf a jeden z významných dokumentaristov súčasnej slovenskej fotografie. Jeho práca je zameraná na dokumentovanie kultúrneho a spoločenského života na Slovensku. Michal Lašut je známy svojou dlhodobou sériou fotografií z festivalu Hviezdoslavov Kubín.“

Podme sa radšej niečo spýtať jeho ;-).

„Sú správy, ktoré neunesú vlastnú váhu a vkradnú sa (neúprosne) do ďalších dní.“

Ktoré správy sú to pre teba?

Na pozemskú púť prichádzame najprv ako správa, neskôr fotka a v treťom kroku ako darček (narodenie). Myslím, že som bol pekná správa pre mojich rodičov, ktorí mi odovzdali moje poslanie, ktoré sa týka hlavne druhej správy – fotka.

Správy sú dôležité pre určovanie bytia či nebytia v danom čase a priestore, preto sa snažím mať pred správami pokoru a snažím sa ich triediť do svojich šuflíkov, aby som ich vedel následne použiť v správny čas.

Nové informácie – správy sú podľa mňa iba dobré a veľmi záleží na nás, ako s nimi pracujeme a delíme sa s našim okolím. Kedysi sme mali informácie o veciach, ktoré sme potrebovali a myslím, že sa nám žilo krajšie (lebo niekedy je lepšie nevedieť).

Dnes máme správ na každom kroku a mám pocit, akoby nás chcel niekto zasypať, aby sme nevládali ísť ďalej,

ale to je práve na tej čiare krásne; či ich na svojom chrbte unesieme a vieme dávať viac ako dostávať.

Mám rád správy, ktoré presahujú rozmer našej mysle a nad ktorými musíme uvažovať; nech už sú z kategórie dobrých, či veľmi dobrých.

Veľmi ma teší, že po poslednej správe o našom konci prichádzajú vždy nové správy, čo sme tu zanechali a tým myslím, že aj my prispievame do každodenných správ našimi činmi.

Na Hviezdoslavovom Kubíne budeme môcť vidieť výstavu 10 rokov objektívom Michala Lašuta. Ak je fotka pokračovaním správy, akým darčekom sú tvoje fotky pre účastníkov a divákov HK?

Od roku 2013, ako som prebral štafetu po mojom predchodcovi Filipovi Lašutovi, som cítil, akou veľkou súčasťou je fotka pre taký krásny sviatok hovoreného slova, akým je Hviezdoslavov Kubín.

Keď sedím v hľadisku a snažím sa uloviť záber, vždy myslím aj na diváka, ktorý z nejakého dôvodu nemá možnosť navštíviť predstavenie, a tak som výber smeroval tak, aby pri vzhliadnutí fotografií návštevník mal zážitok z predstavenia aj v obrazovej podobe.

Fotka musí mať okrem dokumentárnej aj výpovednú hodnotu o prežitom momente interpreta na javisku.

Spomenul si predchodcu Filipa Lašuta, svojho otca. Čo dôležité si sa od neho o fotební (nielen divadla a prednesu) naučil?

Zo začiatku to bola škola hrou. Chodil som s ním od svojho útleho detstva po rôznych kultúrnych akciách a sledoval som okrem predstavenia aj to, ako sa ocino pohybuje a kedy sa rozhodne zaznamenať moment, lebo kedysi si si musel dvakrát rozmyslieť, čo nafotíš. Boli sme obmedzení počtom filmových políčok.

Keď som mal asi osem rokov, vypýtal som si prvýkrát foťák. Bol to legendárny Flexaret a začal som sa zoznamovať s obrázkom cez hľadáček. Potom som doniesol výsledok a spolu sme film v tmavej komore najprv vyvolali a potom som si spravil



prvé obrázky. Takže na tvoju otázku, čo ma naučil, odpovedám: asi všetko, čo k fotografovi patrí a čo si myslel, že by sa mi mohlo do budúcnosti hodiť. Som mu vďačný za základy a aj za to, že som s ním mohol hneď po skončení školy pätnásť rokov fotiť ako tzv. dvojíčka.

Na jednotlivých vystúpeniach (prednesoch aj divadlách) si v podstate pracovne. Stíhaš byť popri tom aj obyčajným divákom? Ktoré predstavenia alebo prednesy z posledných ročníkov HK ťa zasiahli tak, že si aspoň na chvíľu prestal fotiť?

Možno mi neuveríš, ale stíham. Začína to prípravou snažím sa byť na skúškach pred predstavením a tam sa pýtam na veci, ktoré budem počas vystúpenia potrebovať. Počas prednesov sa väčšinou započúvam do textu a niekedy čakám na reakciu tvorcu, kedy to takzvané rozbalí a vtedy sú najkrajšie momentky. Keďže je to celoslovenské kolo, tak si vážim všetkých prednášajúcich, lebo viem akými kolami si museli prejsť, aby sa dostali na hlavné pódium HK ako bodky (a to doslova).

Pri divadlách je to trochu zložitejšie, ale keď sa niekedy nechám uniesť, tak je pravda, že mi idú až zimomriavky z celej tej neopakovateľnej atmosféry. Všetky predstavenia majú niečo do seba, nedá sa vypichnúť jedno, ktoré by som dal na piedestál.

Ako sa máš, čím žiješ v tomto predkubínskom čase a na čo sa v najbližšom období tešíš?

Momentálne žijem trocha rýchlym tempom ako asi všetci. Pracujem na monografiách o obciach a cestujem po rôznych festivaloch a dokumentujem kultúrnu scénu na Slovensku. Teším sa na 69. ročník HK, keďže okrem práce sa tam stretne trocha iná komunita ako na iných podujatiach.

Režisérské žezlo je zdedené

TEXT PALO NÁTHER



Celoslovenské kolo HK už nie je iba o tom, že sa na javisko postaví jednotliví recitátori, odrecitujú a potom sú ohodnotení. Ide o niekoľkodňový komplexný umelecký program. A preto úvodný, záverečný ceremoniál a vystúpenia recitátorov detských kategórií potrebujú režiséra, ktorý dá tomu celému nejakú formu. Tento rok bude mať všetky tieto programy na starosti Judita Sadíleková, ktorá má s Kubínom bohaté skúsenosti. Jednak tu kedysi pravidelne recitovala, ale zároveň je meno Sadílek/Sadíleková jedno z tých mien, bez ktorých si posledné desaťročia HK nevieme ani predstaviť.

Čo ti napadne ako prvé, keď sa povie Hviezdoslavov Kubín?

Asi to bude znieť zvláštne – ale moji rodičia. Keďže to mám s nimi veľmi späté. Môj otec roky robil réžiu Kubína a mama teda sedáva v porote, aj pre mňa je Kubín naozaj niečo veľmi osobné a môjmu srdcu blízke. Takže to mi napadne ako prvé. A všetky zážitky, ktoré mám z Kubína, keď sme tam chodievali a stretávali sme sa ako recitátori a teraz už veľa z nás pre HK pracuje. Ja teraz robím réžiu, ty si v redakcii a my sme tam spolu niekoľko rokov súťažili a intenzívne po večeroch žili :—). Kubín je miestom, na ktoré rada spomínam, rada tam chodím, a preto som rada, že som dostala túto možnosť.

A ako si teda zareagovala, keď si bola oslovená, či nespravíš réžiu?

No bolo to... nemôžem povedať, že zvláštne, keďže ja sa s Renatou Jurčovou poznám dlhé roky, sedávame spolu v porotách, robili sme spolu aj nejakú inscenáciu, takže ona vie, ako pracujem. Ale bola som milo prekvapená. A o to viac, že réžia sa zvykne deliť medzi via-

cerých režisérov – robia rôzne bloky. A tento rok mi dala takú dôveru, že robím celý kubínsky program sama. Som rada, že niekto ako Reňa mi dôveruje natoľko, že mi to celé zverí. Ako som už hovorila, robil to aj otec, tak je to pre mňa také preberanie žezla. Aspoň teda dúfam, že možno niekedy ešte aj ďalšie Kubíny budem robiť.

A ako teda vyzerá tvoja príprava? Čo sa dá vlastne nachystať pred tým, ako sa stretneš s recitátormi, ktorí budú stáť na javisku?

No to je presne v tomto type réžie úplne iné, ako vytvárať inscenáciu. Nie sú to herci, čas na skúšku je neuveriteľne krátky a treba všetko dobre nachystať. Máme tam hodinu alebo hodinu a pol na skúšku, takže všetko musí byť pripravené na papieri a keďže ja nie som veľmi režisér, ktorý si veci napíše, nachystá (nie som v tom najzodpovednejšia), tak to bude pre mňa ťažký oriešok. Ale mám to šťastie, že Renata mi dovolila prizvať si na pomoc môjho brata. Juraj mi bude pomáhať s recitátormi v nižších kategóriách, bude ich pripravovať

v tme. A mám to šťastie, že tam je aj Veronika Mészárosová, ktorá to celé moderuje. A Veronika mi tiež bude pomáhať, aby deti boli na javisku na správnom mieste v správny čas. Ja budem hore v réžii a oni budú vzadu za oponou. Mali sme už stretnutie a vyzerá to naozaj veľmi dobre. Dúfam :—).

Je niečo špeciálne na tento rok, čo si chcela priniesť, ukázať? Bude tam nejaká nosná myšlienka?

Keďže nosná myšlienka je už daná básňou, ktorú Renata zvolila, a teda je v nej aj motív domova a pri tom je taká veľmi tenká hranica pre spadnutie do polopatizmu, tak sa to budeme snažiť urobiť triezvo. Keďže moje réžie sú podľa mňa veľmi symbolistického rázu a ja sa snažím robiť veci vizuálne, tak naozaj už nechcem, aby sa tam rozprávalo nad rámec prednesov. Nech je to hlavne o prednese. Bude to podľa mňa veľmi vizuálne zaujímavé a v niečom možno iné, ako doteraz. Nevidela som každý ročník, ale myslím si, že takto sa to ešte nerobilo. Ďalšou novinkou bude, že to bude mať súvis od

úvodného ceremoniálu až po záverečný. Bude to akoby jedna inscenácia, ktorá sa tiahne celý čas a na záver bude mať pointu.

Čiže sa oplatí byť na všetkých programoch?

Myslím si, že ten, kto bude na všetkých programoch, bude mať z toho najväčší zážitok. Ale máme to vyriešené aj pre ľudí, ktorí nebudú od prvej kategórie. Urobíme vždy nejakú zbiehačku, aby boli ľudia v obraze. A verím, že záverečný ceremoniál bude zaujímavý a prekvapivý, kto všetko tam vystúpi a uvidíme ho na javisku.

Budeš teda pracovať s malými deťmi. Máš s tým nejaké skúsenosti?

Ja si o sebe rozhodne nemyslím, že som režisér pre detského herca a diváka, alebo že som ten typ človeka, pedagóga, ktorý vie s nimi nejakým spôsobom pracovať. Som možno trochu ráznejšia, takže sa budem snažiť byť na deti veľmi mierna a milá. Ale ako hovorím, našťastie tam bude môj brat a Veronika, ktorí to s deťmi vedia úžasne, takže to spoločnými silami zvládneme.

A na čo sa najviac tešíš v Kubíne?

Tak samozrejme na párty. :-)
Ale teším sa aj na ľudí. Ja mám

rada tú atmosféru, keď sa všetci stretne. Ako sme už spomínali, obaja tam chodíme roky, čiže ma vieš pochopiť, aký je to príjemný zážitok pravidelne sa stretávať s ľuďmi na tomto špecifickom mieste a podujatí. Počas roka sedávam v porotách, takže niektoré prednesy som už počula a sú tento rok výborné. Veľmi sa teším na štvrtú a piatu kategóriu. Podľa dramaturgie textov a recitátorov, ktorých poznám, si myslím, že to bude mať porota veľmi ťažké a určite budeme mať tento rok úžasný umelecký zážitok.

ČASOPIS JAVISKO SA MENÍ
NA ONLINE PLATFORMU
PRE NEPROFES/ONÁLNE
DIVADLO A UMELECKÝ
PREDNES
WWW.JAVISKO.SK

Aj online Javisko bude prinášať správy a reflexie z festivalov, celoštátnych prehliadok, postupových súťaží a kultúrnych podujatí. Ide o informačno-kritickú líniu časopisu, ktorá uchováva reflexie zásadných udalostí v ochotníckom divadle a umeleckom prednese pre históriu.

Druhým pilierom Javiska budú aj naďalej priehľady do sveta divadelnej vedy a umeleckého prednesu: do ich dejín a teórie. Pôjde o tematické články a štúdie o jednotlivých zložkách divadelného diela či umeleckého prednesu, o ich výrazových prostriedkoch, o estetických, etických, filozofických a axiologických otázkach spojených s umeleckým dielom, o dejinách (nielen) ochotníckeho divadla z rôznych aspektov, zahraničné trendy a pod.

Rovnako sa budeme aj naďalej venovať metodike, rozsiahlym rozhovorom s profilovými osobnosťami (nielen) ochotníckeho divadla a umeleckého prednesu a vrátíme sa aj k recenziám nových inscenácií prepájajúcich ochotnícke a profesionálne divadlo.

Ďalším dôležitým bodom novej koncepcie bude aktuálnosť: živé reflexie vrátane kultúrno-spoločenských komentárov na dôležité témy a otázky v divadle, umení, kultúre a spoloč-

nosti. Nadviážeme na publikovanie nových dramatických textov, budeme inšpirovať podnetnými knižnými tipmi s ukážkami. Autormi príspevkov budú aj naďalej predovšetkým renomovaní slovenskí a zahraniční divadelní teoretici, historici a praktici, ale aj ochotnícki nadšenci, pracovníci osvetových stredísk, pedagógovia.

www.javisko.sk koncipujeme ako živý priestor komunikácie. Dôležitým bodom otvárania sa diskusii a zväčšovania komunity čitateľov bude možnosť publikovať texty aj pre členov ochotníckych divadiel či členov komunity slovenského ochotníckeho divadla. Táto blogová časť má za cieľ kultivovať uvažovanie a písanie o divadle či umeleckom prednese (najmä u mladých divadelníkov/divadelníčok) a poskytnúť priestor na ich „moderovanú“ verejnú prezentáciu.

Bol/a si na festivale a niečo ťa zaujalo? Napiš o tom. Mal/a si zaujímavý rozhovor o divadle či umeleckom prednese, z ktorého vyplynula podnetná úvaha? — Napiš, pošli. Zredigujeme, odpublikujeme.

Buď aj Ty Javiskom!

Píš a posielaj na
javisko.noc@nocka.sk.

Som kubínsky inventár

TEXT DUŠAN JABLONSKÝ

Asi by sme ťažko hľadali čo len jedného účastníka Hviezdoslavovho Kubína, ktorý by s ňou počas jeho trvania aspoň na malú chvíľu neprišiel do kontaktu. Je doslova všade. Vyžaduje si to jej náročná a zodpovedná funkcia technickej režisérky. Napriek množstvu povinností si udržiava úsmev a šarm. S Kubínom ju však spája oveľa viac. Čo všetko, to nám jeho „inventár“ (jej vlastné slová) Janka Pelešová prezradila v krátkom rozhovore.

„Sú správy, ktoré neunesú vlastnú váhu a vkradnú sa (neúprosne) do ďalších dní.“ Ktoré správy sú to pre Teba?

Táto otázka je vlastne podpásovka. Ja som veľmi emotívny človek, takže takých správ býva veľa. Tou najstrašnejšou je v súčasnosti pre mňa neustále vojna na Ukrajine. Všeobecne veľmi zle znášam násilie, bezprávie, bezmocnosť. A voči tejto vojne sme všetci bezmocní. Môžeme pomáhať obetiam, môžeme..., ale vlastne nemôžeme nič. Vojna tesne pri našich hraniciach ovplyvňuje naše životy, či si to uvedomujeme alebo nie. Tiež ma vedia zasiahnuť informácie o podvodoch, násilí, chorobách, bezcitnosti, o arogancii moci, ktoré sa na nás vďaka informačnej dobe bezcitne valia zo všetkých strán. Niekedy mám obdobia, že sa vedome vypínam – nesledujem správy, nečítam periodiká (dokonca ani knihy!), nevnímam informácie. A tiež som veľmi citlivá na správy o a od svojich najbližších.

Vravíš o sebe, že si už „inventár“ Hviezdoslavovho Kubína. Ako prebehla táto metamorfóza z dievčaťa/ženy Janky na Janku inventár? Môj prvý skutočný HK bol ten tridsiaty. Písal sa rok 1984 a študovala som na VŠ. Prišla som do Kubína v zama-

tovom kostýmčeku, plná očakávaní. Súťažila som ako recitátorka V. kategórie i ako členka divadla poézie. S Jeffersovým Grošovaným žrebcom som obsadila druhé miesto (pri nedelení prvého) a s Hviezdoslavovým Kainom sme my Plastici (Plastické divadlo z Bratislavy) Kubín vyhrali. O rok na to som s Puškinovou Bachčisarajskou fontánou získala Cenu ZČSSP (pre mladšie ročníky – Zväz československo-sovietskeho priateľstva, pozn. redakcie). Ďalší rok som, myslím, recitovala Cummingsa a nie veľmi sa to porote páčilo. A ani mne, pretože po celý čas vzadu na javisku utierala pani upratovačka podlahu :-).

Potom som išla na materskú dovolenku. Po nej som do Kubína chodievala v rôznych nerecitatorských rolách – réžia detského programu, členka redakcie, raz aj ako porotkyňa, ale najčastejšie ako tajomníčka poroty – a mala som tú česť i šťastie, že som počúvala hodnotenia Pánov porotcov Janka Buzássyho, Janka Kamenistého, Jožka Urbana, Ľuba Šárika...

Chvíľu som dokonca pracovala v NOCKe a Kubín som spolu s Jarkou Čajkou organizovala. Neskôr sa moje cesty s NOCKou rozišli – ale môj osobný vzťah s Hviezdoslavovým Kubínom pretrval.

Summa summarum – s pauzou dva-tri roky chodievam na Kubín pravidelne. Pred pár rokmi som po úžasnom Vladovi Sadílekovi prevzala žezlo technického režiséra. A teda v ostatných rokoch ma stretávate na HáKači všetci, bez môjho pokynu žiaden program nezačne :-).

Stíhaš si popri organizačných a režijno-technických povinnostiach vypočuť prednesy a pozrieť divadlá? Robíš si aj svoje súkromné poradie a, ak áno, ako často sa zhodneš s porotou?

Pri odpovedi na túto otázku skúsím menovať, čo ako technický režisér robím:

- ✿ zodpovedám za dodržiavanie časového harmonogramu, pomáham recitátorom nájsť si vhodné miesto na javisku, kontrolujem, či aj vzadu v sále počuť ich najtichšie časti prednesov, dohliadam, aby všetci účinkujúci našli spoločnú reč s technikmi a mohli sa zodpovedne pripraviť na súťažné vystúpenie, teda riadim technické skúšky. (A tu musím povedať, že páni technici v MsKS sú majstrami svojho povolania, ochotní, milí a obetaví!!!), sledujem, či je počas programov v sále všetko v poriadku (či náhodu opäť raz nepodpalujeme oponu!!! :-)), udržujem pokoj a ticho vo foyer počas programov, trpezlivo čakám, kým si uvidia videovníci nastavia svoju techniku, aby v pokoji mohli snímať predstavenia či vysielat ich online, inštruujem pomocníkov pri vstupoch do sál (aby oneskorenci nenarúšali programy), dávam pokyn na začiatok každého programu (predtým si overujem, či mám v sále všetkých porotcov a Renatku :-)), vstávam každé ráno veľmi skoro, pretože skúšame, z kulturáku odchádzam medzi poslednými, preverujem, či je všetko OK pre ďalší deň.

A čo ako technický režisér nerobím:

- ✱ nikdy nevidím všetky programy, pretože hneď, ako jeden program spustím, utekám skúšať do druhej sály ten nasledujúci (a tento rok to bude ešte stressovo-zábavnejšie, pôjdeme na tri sály, lebo budeme recitovať aj v Domčeku), takmer nikdy neseďím v sále a úchytkom stihnem vidieť len čriepky programov spoza skla technickej réžie, nemám často čas obedovať ani večerať, nemám čas ísť na kávu s priateľmi.

Z uvedeného teda vyplýva, že reálne nemám šancu vypočuť si prednesy, a teda neviem porovnávať „svoje“ hodnotenia s tými porotcovskými. Občas vidím posledné večerné predstavenie. Jediné, čo si dokážem z programu naozaj pozrieť, sú vystúpenia víťazov :-).

Čo je pre teba na Kubíne najpríťažlivejšie?

Možno sa mi k tejto otázke natíska aj Prečo teda tolké roky do Kubína chodím? Vlastne ani neviem. Je to pocit, je to puto, je to láska...? Genius Loci. Komunita. Atmosféra. Spomienky. A chuť umožniť vždy ďalším a ďalším súťažiacim zažiť ten obohacujúci pocit z dobre odvedeného výkonu spojený s inšpiráciou získanou od iných. Dlho som nevedela definovať, prečo to robím, ale tento rok som sa naučila, že podľa GALLUPu (metodika rozpoznavania talentov a potenciálu na osobný rozvoj) mám talent pomáhať druhým rásť; dokážem veci zorganizovať a viem identifikovať potenciál iných v prospech vzájomnej spolupráce. Prečo teda nevyužiť vlastný potenciál aj v prospech HK? :-)

V neposlednom rade je ale pre mňa Kubín mentálnou zmenou, obdobím, v ktorom mi nechýba „kumšt“, vzácnymi chvíľami, keď umenie vystrieda biznis, keď kreativita vystrieda administratívu a rutinu. To ma sem ťahá, to je to, čo považujem na Kubíne za príťažlivé.

No a, do tretice, budem veľmi osobná. S Čajkou som vždy mala a dodnes mám veľmi pekný vzájomne sa reš-

pektujúci priateľský i pracovný vzťah. Ale v posledných rokoch, odkedy žezlo najdôležitejšej osoby na HK prevzala Renča, nastala doslova „osudová príťažlivosť“ medzi nami dvomi. Navzájom sa dokážeme inšpirovať, posúvať hranice, počúvať sa, či len tak mlčať... Aj keď to posledné sa nenastáva často :-). A to je ďalší dôvod, prečo prichádzam do Kubína „otročiť“ aj tento rok.

K 60. ročníku HK si vymyslela a vytvorila jeho FCB stránku, ktorú spravuješ doteraz. Aká je odozva sledovateľov? Plánuješ do budúcnosti nejaké inovácie?

Áno, keď Baťko HK slávil šesťdesiatku, so súhlasom NOCKy som mu založila facebookovú stránku a dodnes ju po večeroch editujem. Odozvy sa za tie roky fungovania zvyšujú. Stránka ale nežije len pred a počas Kubína. V ostatných rokoch sa aj tím prispievateľov zväčšil a všetci spoločne sa snažíme zverejňovať po celý rok informácie o recitátorskom, divadelnom, ale aj inom kultúrnom dianí. Počas bežného roka je sledovanosť niekde okolo 20 - 50 videní, podľa obsahu. Pred podujatím a hlavne počas neho sa úspešnosť postov zvyšuje násobne, jednotlivé posty dosahujú aj 1000+ videní.

FB HK ale nie je moja stránka. Čo sa týka inovácií, tie sú vždy na jej „majiteľoch“. V NOCKe sa vyprofiloval veľmi silný kreatívny marketingový tím. Ja som rukami FB stránky, ownership a inšpirácie vždy boli a sú v hlavách z NOCKy.

Nemáš občas pokušenie pripraviť prednes a opäť sa postaviť na kubínske javisko ako súťažiaca?

Trefa! Pokušenie je obrovské! Už som dokonca raz podľahla a pred pár rokmi som na Kubín prišla aj súťažne, po prvýkrát s prózou. Pár rôčkov už mám v počítači text „in process“, len sa mi ho dodnes nepodarilo skratiť na menej ako 20 minút. Ale neviem, či sa ešte niekedy odvážim recitovať súťažne. Aj pamäť zlyháva, aj zodpovednosť a tréma sa zvyšujú. Ale, ako sa hovorí, never say never.

PS: VYHLASUJEM VÝBEROVÉ KONANIE NA TECHNICKÉHO REŽI-

SÉRA 71.HK. Veľmi rada budúci rok¹⁵ zaučím niekoho, kto túto rolu s láskou, trpezlivosťou a energiou prevezme. A myslím to vážne.

Ďakujem za rozhovor!



69. HVIEZDOSLAVOV KUBÍN
INFO #1
© 2023

ŠÉFREDAKTOR:
JARKO BROZ
REDAKTORI:
AGÁTA GAŠPAREC BROZOVÁ,
DUŠAN JABLONSKÝ, PAVOL NÁTHER
GRAFICKÁ ÚPRAVA:
MICHAL CHRASTINA
VIZUÁLNA IDENTITA:
LAURA MOROVSKÁ
VYDÁVA:
NÁRODNÉ OSVETOVÉ CENTRUM,
BRATISLAVA & MESTSKÉ KULTÚRNE
STREDISKO, DOLNÝ KUBÍN

WWW.NOCKA.SK
WWW.MSKSDK.SK
FB/HVIEZDOSLAVOV KUBÍN